

فقہ مصور عبادات

آسان سازی و آموزش احکام اسلام

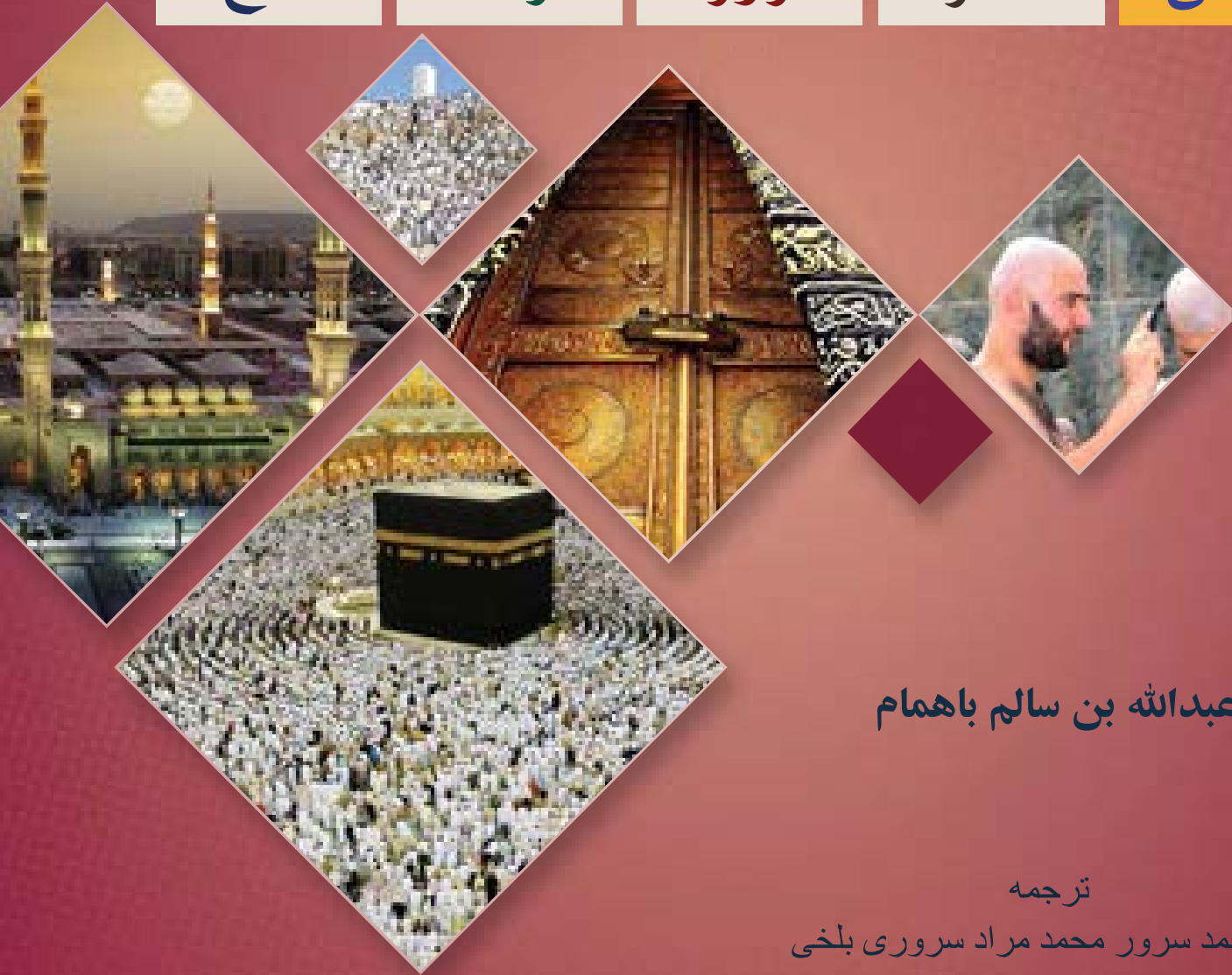
حج

زکات

روزہ

نماز

پاکی

د. عبدالله بن سالم باہمام

ترجمہ

د. محمد سرور محمد مراد سروری بلخی

فدیہ و ہدی

فدیه وهدی

یکم: فدیة

فدیة

آنچه بر حاج ویا عمره کننده بسبب ترک واجب ویا انجام فعل ممنوع واجب می شود

یکم: فدیةء ترک واجب

کسیکه واجبی از واجبات حج ویا عمره را ترک کرد، مانند کسیکه سپری نمودن شب در مزدلفه، ویا تراشیدن سر، وغیره را ترک کند، بر او فدیة لازم است، یعنی دم.

و دم عبارت از مشارکت در ذبح هفتم حصه بدنه (یعنی شتر ماده ویا نر) ویا هفتم حصه گاو، ویا بزیکه یکسال،^(۱) وگوسفندیکه شش ماه را تکمیل کرده باشد،^(۲) در حرم مکی شریف در محدوده شهر مکه ذبح کرده، به فقرای مکه توزیع کند.

اگر توان آنرا نداشت، ده روز، روزه بگیرد، سه روز در حج - اگر برایش ممکن بود- وهفت روز دیگر زمانیکه به خانواده اش برمیگردد، الله تعالی فرموده است: (پس کسیکه نداشت سه روز در ایام حج وهفت روز زمانیکه به خانواده تان برگشتید روزه بگیرید، این ده روز کامل برای کسی است که خانواده اش مقیم مسجد الحرام نباشد، و الله تعالی را پرهیزگار باشید، وبدانید که الله شدید العقاب میباشد) (بقره: ۱۹۶)

دوم: فدیةء فعل ممنوع

۱- فدیةء پوشیدن لباس دوخته شده، وپوشانیدن سر، وخوشبوئی زدن، و تراشیدن سر، و کوتاه کردن ناخنها.

درین حالتها میان سه چیز مختار است:

(۱) ثنی از بز: آنست که یکسال را کامل کرده باشد.

(۲) جذع از گوسفند: آنستکه شش ماه ویا بیشتر از آن عمر داشته باشد.

مطالب

تعریف فدیة

فدیة ترک واجب

فدیة فعل ممنوع

تعریف هدی

انواع هدی

مکان ذبح هدی

وقت ذبح هدی

أ - روزه سه روز .

ب - شش مسکین را طعام بدهد، برای هر مسکین نیم صاع مواد غذایی برنج ومانند آن بدهد.

ج - ذبح گوسفند.

ودلیل آن، فرموده الله تعالی: (وسرهایتان را نتراشید تا زمانیکه هدی به جایش برسد، پس کسیکه از شما بیمار بود ویا از سرش اذیت میشد، پس فدیة ای از روزه گرفتن، ویا صدقه دادن، ویا ذبح است) (بقره: ۱۹۶) ونیز فرموده نبی اکرم ﷺ به کعب بن عجره رضی الله عنه است که محرم بود: ((آیا حشرات سرت ترا اذیت میکند؟)) گفت: آری، برایش نبی اکرم ﷺ فرمودند: ((سرت را بتراش، پس از آن گوسفندی بعنوان نسک ذبح کن، ویا سه روز، روزه بگیر، ویا سه صاعی از خرما را به شش مسکین طعام بده)).^(۳)

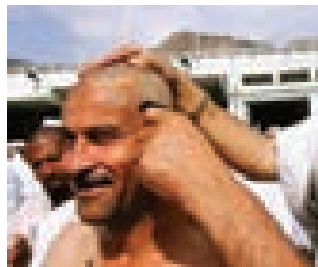
کسیکه فعل ممنوعی از ممنوعات پنجگانه یاد شده را قصدا مرتکب شود، ویا به انجامش نیاز داشت مانند حالتی که برای کعب رضی الله عنه پیش آمد، باید فدیة بدهد، که فدیة اذی نامیده شده است.

وکسیکه بفراموشی مرتکب فعلی ازین ممنوعات شد، بر وی چیزی نیست.

(۳) به روایت مسلم.

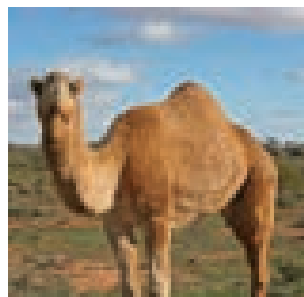
دو مد یک روز، روزه بگیرد، و اگر گورخر وحشی را شکار کرد، در مقابل آن گاوی ذبح کند، و همینطور.

و اگر صید شبیهی از حیوانات نبود، مانند ملخ و گنجشک، درین حالت میان اینکه با بهای آن مواد غذایی خریده به مساکن توزیع کند، و یا در برابر هر دو مد یک روز، روزه بگیرد. و دو نفر از صاحبان خبره که عدالت داشته باشند، بهای آنرا تخمین میکنند.

۲- فدیة آمیزش جنسی در غیر شرمگاه، و آمیزش و همبستری کامل در حج پس از تحلل اول.

مانند فدیة اذی که تذکر داده شد.

شتر

۳- فدیة آمیزش و همبستری کامل در حج قبل از تحلل اول.

و آن ذبح شتر است،^(۱) اگر توان آنرا نداشت، ده روز، روزه بگیرد، سه روز در حج - اگر برایش ممکن بود- و هفت روز دیگر زمانیکه به خانواده اش بر میگردد، و حج او فاسد شده، بر وی اتمامش واجب بوده، و در سال آینده باید قضایی آنرا نیز اداء کند.

گوسفند

۴- فدیة آمیزش و همبستری در عمره.

ذبح گوسفند است، و نیز عمره اش فاسد شده، و باید قضایی آنرا اداء کند.

۵- فدیة کشتن صید.

اگر صید از نوعی باشد که مانند و مثل داشته باشد، پس مختار است تا مثل آنرا بدهد، و یا با پول معادل بهای آن، غذا بخرد، و آنرا توزیع کند، طوریکه برای هر مسکین بمقدار دو مد بدهد،^(۲) و یا در برابر هر دو مد یک روز، روزه بگیرد.

و مقصود از صیدی که دارای شبیه است، اینست که در برخی چیزها شباهت داشته باشد، نه شباهت کامل، زیرا که چنین چیزی ناممکن میباشد.

مثال آن: اگر شتر مرغی را شکار کرد، برایش واجب است تا شتری فدیة بدهد، زیرا با شتر شباهت زیادی دارد، و یا اینکه آنرا قیمت کرده بهای آنرا مواد غذایی مانند برنج، و یا گندم، خریده، برای هر مسکین بمقدار دو مد بدهد، و یا در مقابل هر

(۱) بدنه: شتر.

(۲) دو مد: نیم صاع است، که تقریباً معادل ۱۰۲۰ گرم میشود.

دوم: هدی

هدی

چهارپایانی که به حرم شریف اهداء میشود

انواع هدی

۱- هدی تمتع وقرآن

بر حاجی متمتع وقارن هدی دادن واجب است، وآن: گوسفندی ویا هفتم حصه شتر، ویا گاو، اگر نداشت ده روز، روزه بگیرد: سه روز در حج، وهفت روز زمانیکه به خانواده اش باز میگردد، این حکم برای کسیکه از اهل مکه مکرمه نباشد، اگر از اهل مکه مکرمه بود، بر وی هدی وروزه نیست، بدلیل فرمودهٔ الله تعالی: (پس کسیکه با عمره به حج تمتع کرد، بر وی است هدی که میسر باشد، پس کسیکه نداشت، سه روز در حج روزه بگیرد وهفت روز زمانیکه به خانواده تان برگشتید، این ده روز کامل است برای کسیکه خانواده اش مقیم مسجد الحرام نباشد) (بقره: ۱۹۶).

۲- هدی نفلی

آنچه را که حاج مفرد، ویا عمره کننده نفلی، ویا متمتع وقارن اضافه بر واجب ویا غیر از محرم، چهارپایی را بعنوان هدیه برای ذبح وتقرب به الله تعالی به مکه میفرستند.

ودرهدی نفلی وتمتع وقرآن: برای صاحبش مجاز است که از گوشت آن بخورند، بلکه مستحب است که از گوشت هدی نفلی بخورد، بدلیل فعل نبی اکرم ﷺ: ((رسول الله ﷺ امر فرمودند تا از هر شتری قطعهٔ آنرا پخته کنند، واز شوربای آن نوشیدند)).^(۱)

۳- هدی احصار

احصار یعنی ممانعت از اتمام حج ویا عمره ویا هر دو با هم.

پس کسیکه به حج ویا عمره احرام بست، ودشمنی مانع ورودش به بیت الله شد، ویا حادثهٔ برایش اتفاق افتاد و نتوانست به بیت الله برسد، پس در این حالت هدی را ذبح میکند، واز احرامش بیرون میشود به (۱) به روایت بخاری.

حالت تحلل میرسد، بدلیل فرمودهٔ الله تعالی: (پس اگر ممانعت کرده شدید، هدی که میسر بود - ذبح کنید و از احرام برآئید-) (بقره: ۱۹۶).
وهدی احصار: گوسفندی و یا هفتم حصه شتر و یا هفتم حصه گاو.

مکان ذبح هدی

هدی تمتع وقران ونفلی، در داخل مرزهای حرم مکی باید ذبح شود، و برای مساکین مکه توزیع گردد، اگر در خارج مرزهای حرم مکی ذبح کرد، جواز ندارد.

وهدی احصار در همان موضع و مکانی که ممانعت شده هدی را ذبح میکنند.

وقت ذبح هدی

۱- هدی تمتع وقران ونفلی

و قتش بعد از نماز عید روز قربان آغاز میشود و تا غروب خورشید آخرین روزهای قربان، که روز دوازدهم نزد احناف و روز سیزدهم نزد جمهور علماء ادامه دارد.

۲- هدی احصار

وقت آن نزد احصار.

”

از احکام هدی و قربانی

برای حاج اگر قارن و یا متمتع باشد جواز دارد تا کسی را برای ذبح هدی خود وکیل بگیرد، اگر وکیل معتمد و امانت کار باشد، ولی بهتر آنست که خودش این کار را انجام دهد، بدلیل فعل نبی اکرم ﷺ

فدیه از قربانی کفایت نمیکند، زیرا که فدیه برای تمتع است، و قربانی سنت است، برای حاجی و غیر آن.

“

